

Bojuje se o vyšší nemocenskou

Julie Hrstková, Jan Prokeš, Markéta Plíhalová
 autori@economia.cz

Lidé se nechtějí nechat testovat a v případě pozitivního testu na covid často odmítají uvádět, s kým se potkali. I to je podle odborníků jeden z hlavních důvodů, proč se pandemie koronaviru šíří v Česku tak rychle a proč jej vláda přes přísná opatření stále nedokáže dostat pod kontrolu. Příčina, proč jsou lidé nesdílní, je, že v případě nemoci i karantény přicházejí o mnoho peněz. Pokud jsou zaměstnanci, mají zatím nárok na 60 procent redukovaného průměrného výdělku.

Aby se lidé přestali bát testovat a hlásit svoje kontakty, navrhlo ministerstvo práce a sociálních věcí navýšit odměnu za karanténu, případně za nemoc. Včera o tom jednala tripartita, tedy zástupci vlády, podnikatelů a odborů. Konečný návrh má vzniknout do konce týdne, ten další jej pak má schvalovat vláda.

Podle sociologa Daniela Prokopa z výzkumné organizace PAQ Research jsou tuzemské náhrady v prvních dvou týdnech nemoci i karantény skutečným problémem. V rámci zemí OECD patří mezi nejnižší. Při souběhu karantén či izolací obou vydělávajících členů rodiny se k hranici chudoby propadá i rodina s dvěma mediánovými mzdami (medián ve třetím čtvrtletí roku 2020 přesáhl 31 tisíc). Výsledkem podle Prokopa je, že testováním prochází jen zhruba třetina rizikové populace a pandemie se nekontrolovaně šíří. Česko se tak stalo v rámci OECD výjimečnou zemí, kde je nízká nemocenská, chybí specifická opatření a současně má jeden z nejvyšších počtů nadúmrtí na světě, tvrdí Prokop.

Co se týče jednání o navýšení odměny za karanténu či nemocenskou, v současné době existují tři varianty: první a druhá počítají s bonusem ve výši 250 či 500 korun za každý den karantény či izolace po dobu deseti dní k dosavadním 60 procentům redukovaného průměrného výdělku. Celková suma – s tímto bonusem – nesmí být vyšší, než je průměrný výdělek zaměstnance. Třetí varianta počítá přímo s navýšením nemocenské, a to na 90 procent mzdy, přičemž by se týkala nejen nemocných či vytrasovaných s koronavirem, ale všech, a to s časovým omezením do konce června.

Kolika lidí by se vyšší kompenzace týkala, není jasné. Ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová (ČSSD) odhaduje, že v Česku je v průměru 50 tisíc karantén měsíčně a průměrné měsíční výdaje na bonus by činily 125 milionů korun.

Varianty 250 či 500 korun za den v karanténě nebo izolaci vnáší i podle vládních politiků do systému nerovnost mezi karanténou a nemocnými. K navýšení nemocenské na 90 procent mzdy se přiklání i odbory. Zástupci zaměstna-

0,93 kontaktu

hlásili nakažení v průměru hygienickým stanicím minulé týden.

vatelů ale považují všechny předložené návrhy za nepřijatelné. Spíš než růst nemocenské považují za zásadní trasování a očkování a také prodloužení podpory podnikatelů typu Antivirus.

Zvýšení nemocenské či speciální příspěvek v karanténě ale dlouhodobě prosazují odborníci. Ti poukazují právě na nulovou ochotu lidí nahlašovat svoje kontakty i se nechávat testovat. Šéfka pražské hygienické stanice Zdeňka Jágrová přiznává, že z vládních dat vyplývá, že v uplynulém týdnu připadal na každého nakaženého v průměru necelý jeden rizikový kontakt (0,93). „Domníváme se, že by to mohlo být více a že nám lidé neuvádí všechny své kontakty,“ říká Jágrová. Dodává ale, že částečně musí mít na nízkou hodnotu vliv fakt, že kvůli vládním restrikcím lidé nechodí do restaurací, posiloven či na koncerty a mnozí pracují z domova. Jágrová ale podle svých slov nedokáže odpovědět na to, jestli by vyšší nemocenská přiměla lidi s hygienicky ochotnější spolupracovat.

Pochyby naopak sdílí i podnikatelé a opozice. Hospodářská komora varovala před tlaky na rozpočet, které v budoucnosti zřejmě zaplatí podnikatelé a zaměstnanci firem na vyšších daních. Její předseda Vladimír Dlouhý se navíc bojí zneužívání ze strany zaměstnanců i vlády, která by souhlas zaměstnavatelů s navýšením nemocenské mohla vydávat za argument, proč pro další podporu firem došly peníze. Zneužívání zaměstnanci se obává i Jaroslav Hanák, prezident Svazu průmyslu a dopravy: upozornil, že by se vláda namísto navyšování příspěvků zaměstnancům měla věnovat efektivní a rychlé podpoře ekonomiky.

„Vláda není schopná už mnoho měsíců napravit naprosto selhávající trasování, není schopná se dohodnout na kurzarbeitsu, kompenzace poškozeným firmám jsou nedostatečné a pomalé. Příklad mi zásadněji vyřešit tyto záležitosti než se pouštět do dalšího návrhu, jenž je nesystemový a ke kterému nejsou tvrdá data,“ uvedla šéfka TOP 09 Markéta Pekarová Adamová.

Podle Olgy Richterové (Piráti) je zásadní, aby bonus za karanténu dostali i živnostníci. „Dále je třeba zohlednit jistou rezistenci vůči změnám. Proto je otázka, zda navrhovaná poměrně nízká částka bude dostatečně motivační. Sociologický průzkum motivace byl na 500 korun na den za deset dní,“ dodala Richterová s tím, že celkově jde o logický krok.

Ekonom z think-tanku IDEA při CERGE-EI Filip Pertold se při dohodě na zvýšení příspěvku či nemocenské zneužívání nebojí. „Ať už se zvolí jakákoliv varianta, není jednoduché to masivně zneužívat. V první řadě je nutné nějakého pozitivního vyhledat, což samo o sobě není tak jednoduché, a poté ho přemluvit, aby vám sdělil svoje kontakty. Protože i když dostane o něco víc než v normální nemocenské, tak je to stále méně, než je čistý plat.“ **strana 3**

„Ať už se zvolí jakákoliv varianta, není jednoduché to masivně zneužívat. Protože i když zaměstnanec dostane o něco víc než v normální nemocenské, tak je to stále méně, než je čistý plat.“

Filip Pertold
 ekonom z think-tanku
 IDEA při CERGE-EI